

ביך השרשים שנותן הרמב"ם בנוגע מנין המצוות, כותבין, שציווי כולל, כמו "את חוקתי השמר גוי"¹¹⁸ או "קדושים תהיו"¹¹⁹, אינו נמנה במנין המצוות, כיין שאין בו ציווי על פרט מסויים, אלא הם כוללים את כל התורה¹²⁰.

ולכאורה, הרי גם המצוה "והלכת בדרכיו" היא ציווי כללי, כי אע"פ שהפרטים הני"ל של המצוה — "הי' חנוך", "הי' רחום" ו"הי' חסיד" — נכללים במגלות חסידים¹²¹ שנוכללת במצוות "ואהבתני לרעך כמוך"¹²², מ"מ, ע"פ המבואר שהפיוש "והלכת בדרכיו" הוא "להשתדל בו יתעלה כפי היכולת" — נכללים בזה כל המצוות, שכולם הם "ידועים" של הקב"ה, שהרי הקב"ה מקיים כל המצוות¹²³.

ובפטר¹²⁴ ע"פ המבואר בארוכה בהסידוד¹²⁵ שישנו חילוק בין "מצוות הרי" ל"מצוות"¹²⁶, שקיים העשי' הם "מצוות הרי" ולאחר העשי' נעשים "מצוות", ולפעמים מכואר שבשעת העשי' הם "מצוות הרי" ולאחר כך מביעים למצוות המאציל שהיא למעלה משם הרי, ועד"ז מוכא בתנא¹²⁷ (בשיעור היוני) ש"רמיה פקודין אינו רמיה אכרי דמלא, לפי שהמצוות הן פנימיות וצד העליון. . . כמו שאכרי גוף האדם הם לכוש לנפשו כר". והנה גם שהמצוות הם "אורחות (דרכי) הוי"ש"¹²⁸.

ונמצא, שהציווי "והלכת בדרכיו" אינו מצוה פריטית, אלא הוא כולל כל המצוות, ואעפ"ל מנא הרמב"ם במנין המצוות¹²⁹?

פ. ועפ"ל, שבציווי "והלכת בדרכיו" ישנו ענין מסויים שאינו

- 117) ספר המצוות שרש ד. דרך ה" (ירדא ית, יט).
- 118) אחרי ית, ד.
- 119) קדושים יט, ב.
- 120) ולכן מצינו (ראה סתמי' שם, ובני"כ) שישנם כמה מצוות ששאר מוני המצוות מונים איהם במנין המצוות, ואילו הוי"ש אינו מונה אותם, להיותם ציווי כללי (מנהגה בלתי מנהג).
- 121) ולהעיר שצדולה גמולות חסידים יתנו מן הצדקה" (טובה מט, ב), שעלי אמר חז"ל (ב"ב טו א) ש"שקולה כנגד כל המצוות" (מהנהגה בלתי מנהג).
- 122) קדושים יט, ית.
- 123) שם שוש ב.
- 124) שמו" פ"ל ט. — וכמשי' "ישמור בלתי מנהג".
- 125) המוטור בחצאי ריבוע — מנהגה בלתי מנהג.
- 126) ראה לקו"ת במדב ט, ג. סידור (שם רא"ח) שער הציצית ד, ד. ובכ"מ.
- 127) ועי' שמצונו בלמוד הנהגה — "בתורת הרי" חפצו ובחורתו יתנה" (תולדים א, ב), שבתחילה, קודם שלמדה בעיון מדעית, נקראת "תורת הרי", ואח"כ נעשית "עורת" (ע"ז יט, א).
- 128) רפ"ג.
- 129) ראה תר"א תצוה (בהוספות) ק"ג, ב. ובכ"מ.
- 130) ראה גם בארוכה לקי"ש תל"ז יצ.
- 131) ראה ית, ט. — וכמשי' "ישמור בלתי מנהג".

הרי מוכן שכאשר יתוסף עילוי בה"גבורה", ניתנת האפשרות שיגיע למטה יותר, גם בה"מטה" שבשנה שלפני" לא הגיעו אליו.

ולכן, גם הענינים שהחסידי ששכדו ונשארו בבחינת מטה (מאזיה סבה שהרי") — הרי כיון שניתוסף ב"גבורה גבורה" עוד גבורה ועוד עלי, יכולים להעלות גם את עניני המטה שבשנה שעברה ולפני שותפים וכו' עדיין לא העלו אותם.

פ. ויהי' שכא"א ינצל את החוראות והתניתוכה שבספור צדיקים בנוגע לענין ההתקשרות.

לעשות את הפעולות הדרושות בנוגע להוספה בענין ההתקשרות שניתנה לו באמתעותא דלעילא, ואתערותא דלעילא ממקום גבורה ביותר שלמעלה מהגבלת מקום גשמי, ובפרט העלי' שבאה לאחרי שנה העשירית, "העשירי יהי' קודשים" — להמשיך ואת למטה מטה ביחוד, בעומק יותר מכמו שהי' בהזמנים שלפני.

ולאחר את האגודה גבורה" עם ה"מטה מטה", ולפעול שב"יעו בחיים" יהי' "הוא בחיים"¹³⁰, ועד שנראה זאת בעיני בשר — כשיקיים היעוד¹³¹ "הקיצו ורנו שוכני עפר", והוא בתוכם.

* * *

פ. דוברינו לעיל (סי"ט) שהציווי "והלכת בדרכיו" מונה הרמב"ם¹³² במנין התרי"ג מצוות. ומבאר חוכן המצוה: "להיהנות בו יתעלה כפי היכולת", והיינו, שצורכים להתנג ע"פ מדותיו של הקב"ה, וכפי שמביא הרמב"ם הדרשה¹³³: "מה הקב"ה נקרא חנוך אף אתה הרי חנוך, מה הקב"ה נקרא רחום אף אתה הרי רחום, מה הקב"ה נקרא חסיד אף אתה הרי חסיד".

וצריך להבין:

- 111) בתוקחי כו, לב.
- 112) תענית ה', ב. וראה גם שחת מוצט"ק פ' בשלח, י"א שבת תש"ח ס"ב (חומ' ח"ב ע' 31). וש"פ.
- 113) שחת זו הגוהר ע"י כי"ק אדמו"ר שליט"א, וירפסה (באדרת) בלקי"ש ח"ד ע' 1130 ואילך (וראה גם ח"ס — מנחם ציון בחתלת (פתיחה)). — במהדורה זו ניתוספו עוד ארבע ציווי ציווי מ"מ, וכמה פרטים מנהגה בלתי מנהג (ע"פ סרסד'הקלוטה).
- 114) תבוא כח, ט.
- 115) ספר המצוות מ"ע ת, הל' דעור פ"א ה"ה, והוא מטות ד', א. הובא בשו"ע אדר"ז הל' משא ומתן סקני' ס"ג.
- 116) והוא מספרי שבתע"ה 106. הובא בהל' דעות שם ה"ה, שו"ע אדר"ז שם, וראה ג"כ מגילתא בשלח טו, ב. שבת קל"ג, ב.
- 117) ספר המצוות שרש ד.
- 118) אחרי ית, ד.
- 119) קדושים יט, ב.
- 120) ולכן מצינו (ראה סתמי' שם, ובני"כ) שישנם כמה מצוות ששאר מוני המצוות מונים איהם במנין המצוות, ואילו הוי"ש אינו מונה אותם, להיותם ציווי כללי (מנהגה בלתי מנהג).
- 121) ולהעיר שצדולה גמולות חסידים יתנו מן הצדקה" (טובה מט, ב), שעלי אמר חז"ל (ב"ב טו א) ש"שקולה כנגד כל המצוות" (מהנהגה בלתי מנהג).
- 122) קדושים יט, ית.
- 123) שם שוש ב.
- 124) שמו" פ"ל ט. — וכמשי' "ישמור בלתי מנהג".
- 125) המוטור בחצאי ריבוע — מנהגה בלתי מנהג.
- 126) ראה לקו"ת במדב ט, ג. סידור (שם רא"ח) שער הציצית ד, ד. ובכ"מ.
- 127) ועי' שמצונו בלמוד הנהגה — "בתורת הרי" חפצו ובחורתו יתנה" (תולדים א, ב), שבתחילה, קודם שלמדה בעיון מדעית, נקראת "תורת הרי", ואח"כ נעשית "עורת" (ע"ז יט, א).
- 128) רפ"ג.
- 129) ראה תר"א תצוה (בהוספות) ק"ג, ב. ובכ"מ.
- 130) ראה גם בארוכה לקי"ש תל"ז יצ.
- 131) ראה ית, ט. — וכמשי' "ישמור בלתי מנהג".

בשאר הציוריים, ובגלל החידוש שבציורי זה, הרי הוא נמנה במנין המצוות.¹³¹

וע"ד המצוה "ועבדתם את ה' אלקיכם"¹³², שעם היותה מהצוריים הכוללים — שהרי ע"י כל מצוה עובדים את השם — מ"מ, מצד החידוש שיש במצוה זו, ומניית היא במנין המצוות.¹³³

[כלומר¹³⁴: נוסף על הענין הכללי שבפסוק "ועבדתם את ה' אלקיכם" שונעשה ע"י כללות ענין התומצ"ע, "יש בו יחוד אחר שהיא ציורי לתפלה"¹³⁵ — הציורי לתפלה להקב"ה שימלא צרכי¹³⁶, שע"י¹³⁷ "ולעבדו בכל לבבכם", איזו היא עבודה שהיא בלב (היינו עבודה להקב"ה עם הלב ובלב) זו תפלה¹³⁸.

אלא שגם הענין הפרטי דעבודה התפלה צריך להיות ניכר בכללות העבודה דלימוד התורה וקיום המצוות:

תפלה — אינה באופן שבשעה מעשה נמצא כמעמד ומצב זה, ולאחרי התפלה הרי זה כאילו לא התפלל, שהרי איתא בגמרא¹³⁹ שקודם התפלה נמצא האדם כמעמד ומצב ר"גשמה באפו¹⁴⁰, והיינו, שהתפלה פועלת שהגשמה מתפשטת בכל הגוף¹⁴¹ — לא רק בשעה התפלה, אלא גם במשך היום כל היום כולו.

ומזה מוכן גם שאינו דומה לימוד התורה וקיום המצוות כאשר הגשמה היא "באפו" כלבד, ללימוד התורה וקיום המצוות כאשר הגשמה היא בהתפשטות בהוי המוחלקם צדקה והרגל הריצה לעשות מצוה.

הן אמת שיכולים אמנם ללמוד תורה ולקיים מצוות גם קודם התפלה, אבל אעפ"כ, מצד זה שהגשמה היא רק "באפו", אין זה מגיע להשלימות שונעשית לאחרי עבודה התפלה, וכמבואר בדרושי חסידות¹⁴² "מה שאמר אבא בנימין על תפלה שתהא סמוכה למטה¹⁴³. שמעלה העסק בתורה שאחר התפלה הוא גבוה יותר מתורה שקודם התפלה".

וכפי שרואים גם במוחשי, שכאשר התפלה היא כדבעי, היינו שמתפלל בכל מציאותו, באופן י"דע לפני מי אתה עומד¹⁴⁴, שכל גופו

131 ראה שרש ד' שם, שאין למנות י"ב

לא ציורה לעשות דבר וזלזו מה שידענו.

132 משפטים כג, כה.

133 ספר המצוות מ"ע ה.

134 ראה רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ב.

135 ברכות י"ד, א.

עומד "כעבדא קמי מרי¹⁴⁵" — אזי כללות לימוד התורה וקיום המצוות לאחרי עבודה זו הוא באופן וסדר אחר לגמרי, מתוך חיות ופנימיות נעלית יותר.

ונמצא, שאע"פ שהציווי "ועבדתם את ה' אלקיכם" הוא ענין כללי, ולא עוד אלא שגם הענין הפרטי שבו, עבודה שבלב זו תפלה, פועל בכל עניני התורה ומצוותי, שונעשים באופן אחר, מ"מ, מצד הענין הפרטי המיוחד שנתחדש בו, נמנה הוא במנין המצוות.

כך, החידוש בהציווי "והלכת בדרכי" שלא נחפרש בשאר המצוות הוא — "והלכת", היינו, שאופן קיום המצוות צריך להיות בדרך הלכת. יתכן שמקיימים מצוה ואעפ"כ נשארים לעמוד באותו מקום — באותו מעמד ומצב כמו שהי' לפני קיום המצוה. ועל זה בא הציווי "והלכת" — שקיום המצוות יהי' באופן שיפעל הלכה בהאדם המקיימן; לצאת ממצבו הקודם ולהתעלות למדייגה נעלית יותר.

וכיצד פועלים להיות "והלכת" — ע"י "בדרכי": קיומה של כל מצוה הוא בגלל היותה דרכו של הקב"ה, ומקיימה בכי' "להדמות בו יתעלה", ואז פועלים המצוות עליו ענין ההליכה ("הלכת").

וכלומר¹⁴⁶: החידוש בציורי "והלכת בדרכי" (שמצד זה יכולים למנותו במנין המצוות) הוא (לא צדם החיוב ליתוה חנוך ורחום חסיד שובלל בהציווי דגמולת חסידים, כנ"ל, אלא) הדיקן "מה הוא (הקב"ה) כפי אף אתה כו"¹⁴⁷.

ובהקדמה — שאף שלא שייך להשוות בינו זכין הקב"ה, לפי שאין שום ערך ביניהם, ולא שייך אפילו לומר על זה "כאין ערוך", מ"מ, הרי הקב"ה קישר ביניהם, ואמר, שמצד זה ש"קדוש אני" לכן "קדושים תהי¹⁴⁸".

ולכן צריך יהודי להתנהג באופן ד"מה הוא כפי אף אתה כו", היינו, שהסיבה לכך שהוא מקיים תומצ"ע היא בגלל שהקב"ה עושה כך: למה הוא חנוך ורחום וחסיד — בגלל שהקב"ה הוא חנוך ורחום וחסיד; למה הוא לומד תורה ומניח תפילין — בגלל שהקב"ה לומד תורה ומניח תפילין, ועד"כ בשאר המצוות.

ובפשטות — שהציווי הוא שלפני כל ענין של תורה ומצוות תהי' עבודה ההתבוננות [ושידי מוכשר לכך שההתבוננות תחדור בו ("סזאָל

141 ראה שבת י"ד, א.

ואלו "מהלכים" (העילוי שנועשה בהגשמות לאחר ירידתן למטה) פירושו, שהעליות הם למעלה מסדר וללא הגבלה: בעלותם להמריגה היותר נעלית כבר נעמקו וגמרי ואין לשם שייכות להדגא שעמדו בה מקדום לכן.

ומזה מוכן, שהפירוש ד'והגתכ בדרכ"י" הוא, שקיום המצוות יהי באופן כזה שעל ידם יתעלה באופן כלתי מוגבל, שזהו המעבר מאגביל לבל גבול, שאז הרי הוא "מהלך"¹⁴⁷.

אמנם, הנכרא הוא הרי מוגבל, וא"כ: (א) ניצד יכול ע"י עבודתו המוגבלת להחעלות בלי גבול? (ב) ואם הוא אכן מגיע לכלי גבול, ניצד יכול להשאר נכרא מוגבל? לכאורה צריך להתבטל ממצ"אותו ("ווערן אויס נכרא").

ועל זה נאמר "והלכת בדרכ"י", היינו, להתקשר עם דרכיו של הקב"ה (ע"י קיום המצוות בגלל היותן דרכיו של הקב"ה, כנ"ל). וכיון שהקב"ה הוא "נמנע הנמנעות"¹⁴⁸ והוא "נושא הפכים", ביכלתו יתברך לקבל גבול עם בלי גבול יחדיו, (א) שנכרא, ע"י עבודתו המוגבלת יהי אצלו הענין ד'והלכת", שיעלה בעילוי בלתי מוגבל, (ב) וגם לאחר עלייתו הבלתי מוגבלת ישאר במצ"אותו המוגבלת.

כט. ועדיין צריך להבין:

הכוונה העליונה היא, שכל העלויים שהאדם מגיע אליהם, היינו ע"י עבודה דוקא. אם יתנו להאדם כל ההשפעות מלמעלה, ללא עבודתו, אין זה תכלית הטוב, כיון שזהו "נהמא דכיסופא"¹⁴⁹ (לחם-כבושה). ועכצ"ל, שגם העילוי ד'והלכת", הילוך בלי גבול, בא ע"י עבודתו. אבל

(147) משא"כ כאשר ההליכה היא במדרגת הגבול, הרי ככל שהולך ומתעלה, נשאר הוא באותה מצ"אות הגבול שבה עמד לפניו, והאשונה לבריא.

ואילו ענין ההליכה לאמתתו הוא — ע"י הדין ענין מוגבל לכלי גבול, שאין בניהם קישור וחיכוך כלל (מהתנה בלתי מוגב). (148) יאה ש"ית הרשב"א ח"א סח"ת. דרך אמונה — להצ"ע — ל"ר. ב.

(149) יאה תנא דבי אליהו רבא פ"ב. ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. הוכח בלק"ח צ"ד, ד. ועיני"כ לקו"ש ח"ג ע' 1009 (סעיף ג). תו"מ ח"א ע' 73. שו"ת דהרי עלמא, באופן של הליכה מחיל אל

אם דורכנעמען"] שהענין ד"מה הוא כו"י" צריך לפעול ש"יאף אתה כו"י", שע"י נעשים כל עניני חומצ"א באופן של הליכה (ע"ד האמור לעיל שע"י עבודת התפלה נעשה קיום החומצ"א באופן אחר לגמרי).

וכאשר יהודי מרגיש בכל לימוד שלומד בתורה וככל ע"י דקיום המצוות שהיא עושה זאת בגלל שכך נושח הקב"ה — מה הוא חנוך אף אתה חנוך, מה הוא רחום אף אתה רחום, מה הוא חסיד אף אתה חסיד — הרי זה פועל אצלו ענין של הליכה (והלכת"), שהולך ומסתלק ממעמדו ומצבו הקודם, כיון שמתקשר עם הקב"ה.¹⁵⁰

ואע"פ שקיום המצוות פועל בדרך זיכוד בהאדם¹⁵¹ המקיים את המצוות בכל אופן שמקיימן, גם כאשר אינו מקיים בכך את הציור המיוחד "והלכת בדרכ"י" (ועד שאפילו כאשר מקיים מצוה באופן הכי ירוד ד"שלא לשמה", גם אז פועלת המצוה עליו), וע"י כל זיכוד הולך האדם ממצבו הקודם — הרי ענין זה הוא בהעלם; ואילו הציור "והלכת" הוא — לקיים המצוות באופן כזה שירוגע בגילוי שע"י המצוה נעשה אצלו "והלכת".

כת. על הפסוק¹⁵² "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה", מכוון בחסידות¹⁵³ [פנימיות¹⁵⁴ החורה, שנרקאת (בהר"פ) בהעלותך¹⁵⁵] בשם "נשמתא דאורייתא", היינו, שעל ידה ניתוסף חיות ופנימיות כשם שניתוסף ע"י הנשמה לגבי הגוף, שמלאכים, וכן נשמות קודם ירדתן למטה, נקראים "עומדים", ואילו נשמות למטה, ע"י שמקיימים תורה ומצוות, נקראים "מהלכים".

ומכאן בחסידות¹⁵⁶, שאע"פ שגם מלאכים, ומכל-שכן נשמות למעלה, עולים תמיד בעילוי אחר עילוי, מ"מ נקראים "עומדים", כיון שעל-והיתום הם כסדר והדרגה, וממילא הם בהגבלה: כל עלי' היא בערך להמריגה הקודמת, וככל שתגדל מעלת המדריגה שנתעלה אליה, הרי היא עדיין קשורה ושייכת להמריגה התחתונה שבה עמד בתחילה. ולכן נקראים "עומדים", שעומדים עדיין במקום אחד: גם ע"י העליות היותר נעלות, אגם נעמקים גמרי מהמדרגות התחתונות שלפניו.

(142) ולהעיר גם מהשק"ש בגמרא (סוטה 144) תו"א יושב ל' א. לקר"ת שלח ל"ה, כא, א) בננוג לפעולה דתורה ומצוות ש"מגנא

ומצ"א" — "בעדנא דמסיק בה" או גם "בעדנא רלא עסיק בה" (מהנחה בלתי מוגב). שו"ת דהרי עלמא, באופן של הליכה מחיל אל

(143) זכרי"ג, ד. תו"מ ח"א ע' 73. שו"ת דהרי עלמא, באופן של הליכה מחיל אל

(144) תו"א יושב ל' א. לקר"ת שלח ל"ה, כא, א) בננוג לפעולה דתורה ומצוות ש"מגנא

ומצ"א" — "בעדנא דמסיק בה" או גם "בעדנא רלא עסיק בה" (מהנחה בלתי מוגב). שו"ת דהרי עלמא, באופן של הליכה מחיל אל

(145) זכרי"ג, ד. תו"מ ח"א ע' 73. שו"ת דהרי עלמא, באופן של הליכה מחיל אל

ודעת) שבאה מצד עצם הנשמה — אזי פועל גם שבנינים שלו דחנן רחום וחסידי, נמשך הקב"ה בעצמו, "הקב"ה נקרא חנון, הקב"ה נקרא רחום, הקב"ה נקרא חסיד".

ונמצא, שגם הדילוך הכלתי מוגבל בקיום המצוות, נעשה ע"י (אופן) עבודת האדם.¹⁵²

לא, והנה, הכח ד'נמצע הנמוצות" שישנו ב"הלהלכת בדרכיו", מתבטא (כאמור) בשני אופנים: (א) שהעבודה המוגבלת של האדם תוכל להעלותו בלי גבול, (ב) שלאחריו כל העליות דבלי גבול, ישאר האדם מציאות מוגבלת.

וכיין שכל הענינים וכל העיליים באים ע"י עבודת האדם, בהכרח לומר שגם העילי שהאדם נשאר במציאות מוגבלת, בא ע"י עבודתו.

והביאור כזה:

החיות האמתית של איש ישראל היא מנפשו האלקית¹⁵³ (אלא שהחיות עוברת ע"י נפש הכהמית), והיינו, שהגם שהגוף הוא גשמי, מוגבל, ורששו מקליפת נוגה, ואילו הנשמה היא "חלק אלקה ממעל ממשי", מ"מ, לא זו בלבד שהגוף אינו מתבטל ע"י הנשמה, צלא אדרבה, הנשמה מר"י אותו. החיות שזו הוא מנפש האלקית¹⁵⁴.

אמנם, חיות זה שהגוף חי מהנשמה — הוא בהעלם (מצד עצמו) והאדם ע"י עבודתו צריך להביאו בגילוי, שיוגשגש אצלו שאברי הגוף חיים מנפש האלקית: כשם שבנוגע להגוף שחי בגילוי מנפש החיונית, הרי כשהנפש רוצה לעשות דבר, נשמעים ומציינים אברי הגוף בדרך ממילא, "תרכך ומייד בלי שום ציווי ואמירה להן וכלי שום שר"י" כלל¹⁵⁵ — כך

הנמצים, כמבואר בפנים. אלא ששייכות זו לבי אינה מספקת, וכדי שאור הכלי גבול ימשך בפועל, צריכה להיות עבודה ופועה בדוגמת ומעין ההמטה, אור הכל"ג דוגמת עצמו, אפ"י, רצונו ית' הוא שגם המשכת הכחיות שבאור המוגבל, שכל הכוחה נמשכת ע"י העבודה שבווגמה דוקא.

ומה שמבואר (רומ"צ קכג, ב, קס, ב) (153) ולכן נוגע מאד הענינים ששוסקים שהמשכת אור הכלי גבול הוא ע"י האהבה דכלל מאד, מאד של, ומכיון שהעבודה היא למעלה מהגבול שבאדם לכן היא מעין כשה"ק התר"ב ח"א ע' ד', ודוגמא לבחי העליון — המשכה וקישור (154) ראה גם לקו"ש ח"י ע' 103, זה אפשרים מפני שהנבדאים שייכים לקודם ובהתרה 24 שם, ויש"נ.

לפי חני"ל נמצא, לכאורה, שע"י עבודתו המוגבלת יכול להגיע רק לעליות מוגבלות, ואילו ל"הדילוך" בלי גבול, מגיע רק מצד זה שהקב"ה מעלה אותו לדרגא כזו.

ואף שעלי זו של "הדילוך" היא (לא באופן שהאדם בעבודתו עולה בהגבלתו, ולאחר שמיגיע עדי כמה שיכול הוא להגיע, מעלים אותו מתחתנה בלי גבול, אלא) באופן שהקב"ה שהוא "נמצע הנמוצות" נותן כח בעבודת האדם שהעבודה תעלה אותו בלי גבול — מ"מ, כיין שהוא גופא שהעבודה פועלת את ה"הדילוך" אינו בא מצד האדם, הרי זה לכאורה שלא כפי הכוונה העליונה, שכל העליות יכואו ע"י עבודה דוקא¹⁵⁶.

ועכצ"ל, שגם הא גופא שהעבודה פועלת את הדילוך כהאדם, קשור עם עבודת האדם.

ל. והביאור כזה:

כבר שהמצוות יחיי "דרכיו" של הקב"ה, שר"י בהם נח בלתי מוגבל — הרי זה עיי"ז שאצל האדם העובד קשור קיום המצוות עם עצם נשמתו, שהיא "חלק אלקה ממעל חמש"¹⁵⁷, בלי גבול.

ועיי"ז שהאדם העובד ממשיך עצם נשמתו כהמצוה פרטית דחנן כ"י (שזוהו הפירוש ר"אף אתה חי חנון, אתה חי רחום, אתה חי חסיד", וואתה. בעצמו) (עצם הנפש) מר"י חנון ורחום וחסיד), ודיינו (כעבודת) שמקייים את המצוות מצד אמונה פשוטה ומסירת נפש (שלמעלה מטעם

150) ואף שגם כללות הענין דכאחער"לית אחר"ל"ע (גם בנוגע לעילוי דכחי עמידה) אינה מצד מעלת האחר"ל"ת עצמה, כי אין ערוך בין נבוא לכו"א, ורק מצד שכן עולה כרצונו ית' (לקי"ת דודשי שמע"צ פג. ב. שה"ש יב, א. ונתבאר בארוכה ב"ה און שלם תשי"ג פ"ג וסו"ה"מ תשי"ג ע' 15 ואילן). מ"מ לאחר שעלה ברצונו ית' שעבודת הנבראים חתפוס מקום, הרי מצד רצונו ית' נעשה כן באמת (וכמבואר בדרומ"צ (נד. ב) שמצד רצונו ית' בהצמצום, הצמצום יש לו מציאות ולכן ראוי יתכן להיות ההתפעלות מאחער"ל"ת בההארה שלאחרי הצמצום (אף שגם הארה המצומצמת היא אדוקה בו ית', והוא הוא המצמצם עצמו, וקמ"י ית' און הנבראים תופסים מקום כלל) וכמילא "ממשי". וראה שפע טל בהקדמת.

אלא שהציווי "זכר מדבק" הוא ענין כללי — להדבק בהקב"ה ע"י הדבקות בחכמים ובתלמידיהם, שעיי"ז נעשה גופו בכרך כלי לאלקות, ונעשה ראוי שיוכל להיות אצלו "יהלכת", כלי גבול;

אבל ההילוך בפועל מוכרח לכוא ע"י מעשה המצוות, כי "המעשה הוא העיקר"¹⁶⁵, עשיית המצוות בפועל דוקא מגעת וממשיכה את העצמות. וכבר שהמטכה זו תהי' בגילוי — על זה בא הציווי "והלכת בדרכיו", היינו, שקיום המצוות יהי' באופן של "בדרכיו", שייקיימן בגלל שהם דרכיו של הקב"ה, "להדמות בו יתעלה", ואז, לאחר הדקדמה ד"וכו מדבק", פועלים הם "והלכת", שזהו"ע "צדיקים אין להם מנוחה כו' שנאמר¹⁶⁶ ילכו מחיל אל חיל"¹⁶⁶,

ועד שמגיעים לזמן ובהנה נעלים יותר — "ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"¹⁶⁶.

* * *

לג. בהמשך¹⁶⁷ להמדובר לעיל אודות הציווי "ולדבקה כו" שמונה הרמב"ם כמנין המצוות, ומביא דרשת הספרי "הדבק בחכמים ותלמידיהם" — דנה בספר המצוות הוכא בענין בקיצור, אבל בספרי נתבאר הענין באריכות, כמובא לעיל (ס"ב) לשון הספרי: "וכי היאך אפשר לו לאדם לעלות כמדרם ולדבקה בו . . אלא הדבק בחכמים ובתלמידיהם ומעלה

בנתיב פל"י בפירושו דירה בתחונותם "שאין תחתן למטה ממנו", שהוא העצמות נמוע הנמנעות. (ולכן גם בביתמדר' שהי' בו גילוי זה, מקום הארון אינו מהמדר', כתיב ב"י (ירמי' י"ב) "מרום מראשון מקום מקדשנו") — וראה רשמות הציצ' לאיכה עה"פ מנורם שליח (אדו"ת לג"ך ח"ב ע' א"ט. וראה שם ע' א"ט).

והמטכה כתי' "מרום" היא ע"י המשכת עצם הנשמה המתבטאת גם בהביטול דמיונה אני (וכמיש' רשעי' נח, טו) "מרום קודש אשכול ואת רכא ושלפ ורחו".

אלא שזו רק תעלי' למרום, התעוררות העצם, ואח"כ צריכה להיות המשכה בהעברה פריטית בכוחות הגלויים, לעשות "מלמטה" עם ההעלמות והסתרים, לכוך את תגוף ונהי"ב וחלקו בעולם, "לילטול" את

צריך להיות גם בנוגע לנפש האלקית; כאשר איש ישרא'ל מסיר את העיניים המעיליים על הנשמה, ומרגיש החיותו היא מנפש האלקית — מקיימים האברים בדרך ממילא את הרצונות של נפש האלקית, כדאיאת בירושלמי¹⁵⁵: "כרע מגורמי" (כשמגיע ל"מודים" — כורע הראש מעצמו).

ועיי"ז שיהודי פועל ע"י עבודתו בגילוי את החיכוך דנשמה וגוף, שגופו המוגבל הי מנפש האלקית — אזי ממשיד את כח העצמות, שכל העליות היותר נעלות באופן של "הילוך" יוכלו להיות בגופו הגשמי, ושיהי' כלי לעליות אליו¹⁵⁴.

לפ. אמנם, לא כל אחד יכול לפעול בעצמו ביטול זה, שאברי גופו יקיימו מעצמם את הרצונות של נפש האלקית.

ועל זה בא הציווי שלפני' (שגם סדר הציווים הוא בדיוק¹⁵⁷, ונוגע לעבודת השי"ת) — "זכר מדבק"¹⁵⁸, כפי שמביא הרמב"ם¹⁵⁹ מהספר¹⁶⁰ שהציווי הוא "הדבק בחכמים ובתלמידיהם", היינו, להתקשר עם ה"חכמים" שעומדים בביטול (חכמה, כח מה, ביטול¹⁶⁰) באופן של מרכבה. וכיון שהציווי שלו היא מהחכמים, שהם אצלו ככתי' "ראש"¹⁶¹, הנה ע"י הדבקות בהם, נעשה גם "נדבק כשכינה ממש"¹⁶¹, ונפשו נעשה כלי לאור הנשמה, כנ"ל¹⁶².

155) ברכות פ"ב סה"ד. וראה גם קונטרס "חנוך לנער" סי"ט ווא"ל. לקי"ד ח"א קמב. ב. — ולא רק בנוגע להגוף אלא גם בנוגע לחלקו בעולם מצדו דוגמא כזו. כמסופר בס' השחתות (קיי"ק השי"ת ע' 104) בנוגע הר"ה מפא"רש.

156) וענין זה נמשך ופועל גם בנוגע לצרכיו הגמיים — דכיון שמתעלה ממדרגת הגבול דסדר השתלשלות, אזי גם בחיותו נשמה מקושרת בגוף, נמשך לו מ"מרחב העצמי", שזוהי דוגמ שלמעלה משלמות ביי"ע ("אתה באת כו'"), ששם נאמר "לא יגורר רע" (ראה לקי"ת במדבר ג, טע"ג. ויש"ק), וההמשכה משם היא ללא ענינים המבלבלים, ובמילא, אך טוב וחסד ימצאנהו כל הימים (מהנהה בלתי מוגה).

157) כמובן גם מדברי אמ"ר' חזקן בנתיב (ק"א קסב, א) בנוגע להפליאת מצות האהבה — "המניית ראשה" כתי"ג מצות כו' (מהנהה בלתי מוגה).

158) עקב יו"ד, כ. 159) ספר המצוות מ"ע ג. הוכא כשי"ע אדו"ר שם ס"ד. 160) תניא פ"ב. וראה גם לקי"ש ח"ד ע' 1050 וא"ל. 161) וכוז רבן לשון הספרי שם: "ומעלה אני עלך כאלו עליה למרום וטלחה ולא שעלית ונטלת בשלום אלא אפילו כאלו עשית מלחמה ותמנחה וכה"א עליה למרום שבית שכי לקוח מתנות באדם" — דלכאורה אי"פ מזה לשון מרום דוקא ולא רקיע או שמים וכדומה, וגם מהי"ע המלחמה והשיבוי והבאור: החדה דגבול וכל"ג הוא מצד כח דנמנע הנמנעות, וזה מודמו ב"מרום", שאינו תואר דבר כמו שמים ואין וקיע, כ"א — עילוי שאין למעלה הימנו (ע"ד המבואר

* ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליטי"א כשישעניורים בספר חתומי"א לשם (ע' 888).

בפירושו תיבת "שמנים" — אמרו חז"ל¹⁶⁶ שהוא מלשון "אש ומים". וענינו בעבודה האדם — עבודה מצד אש והתלהבות, או עבודה מצד מים וקיריות. וכאומיות פשוטות: עבודה מצד קו הימין, האהבה והחסד, או עבודה מצד היראה, שהו"ע של גבורה וצמצום. וככללות הו"ע קיום רמ"ח מצוות עשה, ושמירת שטי"ה מצוות לא תעשה.

ועוד פירושו בתיבת "שמנים" — כדאיזתא במדרשו¹⁶⁷ ש"שמנים" (מלשון שומא) מעשיהם של בריות, היינו, שלפי אופן הנהגת האדם נמשכת ההשפעה מלמעלה, וענין זה שייך כאשר האדם נמצא במעמד ומצב שעבודותו היא גם מצד השכל והשומא, היינו, שמשער עד כמה יר שכלו מגמת ועד כמה מחייב השכל, וכמדה זו עובר עבודתו, ולכן מתנהגים עמו כ"מדה כנגד מדה"¹⁶⁸, שלפי ערך המדה שלמטה נעשית גם המדה שלמעלה.

ופירושו זה (שמנים מלשון שומא) הוא נעלה יותר מהפירושו ששמים הוא מלשון אש ומים — כיון שענין השומא חלוי בשכל שבמות, ולכן הרי זה נעלה יותר מהענין דאש ומים, אהבה ויראה, כשם שמוחין הם למעלה ממדות.

אמנם, ישנו אופן עבודה נעלה יותר — למעלה מהעבודה שמצד אהבה ויראה, ולמעלה מהעבודה שמצד השכל — שזוהי כללות העבודה מצד קבוצת עול, "חוקה חקתי גזירה גזרתי איך לך רשות להיראה אהר"י¹⁶⁹, היינו, שעבודותו אינה מצד אהבה ויראה, כיון שאינו מציאנות כלל; איך כאן "יש מי שאהב"י¹⁷⁰ ו"יש מי שיירא"י¹⁷¹, כי אם ענין הביטול בלבד, שהוא למעלה מהשכל, ובלשון המשך ההילולאי¹⁷²: שטות לקדושה, שעל זה אמרו¹⁷³ "אהני לי שטותי לסבא".

ועבודה זו שהיא נעלית יותר — נקראת כשם "מרום" אפילו לגבי "שמנים", ועו"נינו "מרום וקדוש אשכנז ואת דכא ושפל רוח", היינו, שבחינת "מרום" (שלמעלה גם מ"שמנים") שוכנת למטה מטה יותר, במקום הביטול דוקא, שזוהי העבודה רקבלת עול שלמעלה מהשכל.

169 חגיגה כה, טע"א, ב"ר פ"ד, ז. הובא (173) ויקהל (בהוספות) קיד, ד. ד. וכפ"מ.
 170 ב"ר שם (ובמח"כ), וראה ספר הערכים חב"ד כרך א ע"ב (170)
 171 סנהדרין צ, טע"א, וראה סוטה ת, ב. ועת הערה 138.
 172 ואלף.
 173 סה"ט תשי"ע ע"י 117.
 174 ראה ספר הערכים חב"ד כרך א ע"ב (174)
 175 סה"ט תשי"ע ע"י 117.
 176 כתובת ז, א, (176) תחומא חוקת ג.
 177 ישעי נה, טו, (177) רמב"ם הל' מעילה בסופו.

אני עליך כאילו עלית למרום ונטלתה, ולא שעלית ונטלת בשלום, אלא אפילו כאילו עשית מלחמה ונטלתה, וכד"א עלית למרום שבת שבי לקחת מתנת באדם".

ולכאורה אינו מובן:

(א) מהו הענין ש"מעלה אני עליך כאילו כו"ו" — דממה-נפשך: או שיתפיש בכחוב הציווי להדבק בתלמיד חכמים, או שצטרף האדם לעלות למרום ולהדבק בו (ולא באופן שמעלה אני עליך כאילו עלית למרום כו"ו):

ואיך יתכן שיהיה כ' הענינים יחדין — שהציווי הוא "לדבקה בך", דהיינו בשכינה, וביחד עם זה אומרים שהדבקות בשכינה נעשית ע"י הדבקות בתלמיד חכמים — שלכאורה זהו ענין בפני עצמו, כפי שמבאר הרמב"ם שהפעל-יצא ממצוה זו הוא החיוב "לישא בת תלמיד חכם ולהאכיל תלמידי חכמים ולתת להם עסק"?

(ב) כ"עלית למרום" גופא — מהו החילוק בין "נטלתה" סתם (נעלת בשלום?) ל"עשית מלחמה ונטלתה", "עלית למרום שבת שבי"?

ובפרט שכל פורטי הענינים ד"המשיא בתו לתלמיד חכם והנושא בת תלמיד חכם והמהנה תלמיד חכם מנכסיו" — שעל זה אמרו ש"מעלה עליך הכתוב כאילו מדבק בשכינה"¹⁶⁸ — הם ענינים שגמציאם כאן למטה מעשרה טפחים (ולא "במרום"), ואיך בזה ענין של נטילה סתם, או נטילה ע"י מלחמה?

(ג) מהו דיוק הלשון "וכי היאך אפשר לו לאדם לעלות כמרום ולהדבק בך" — "מרום" דוקא, ולכאורה הלשון הרגיל בכל מקום הוא "דקיע", כמו "על מנת שתעלה לוקיע"¹⁶⁹ (שגם זה תנאי בלתי אפשרי), או "שמנים", כמו "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"¹⁷⁰, ואילו כאן מדייק הלשון "מרום" דוקא, ומביא הפסוק שנאמר במתן-תורה¹⁷¹ "עלית למרום שבת שבי"?

לד. ויובן ע"פ המבואר כזה¹⁷² בדיוק הלשון "מרום", שהוא למעלה גם מ"שמנים" — כ"י:

166 גיטין פה, א. ושי"ע.
 167 אף שבבגוץ למתן-תורה גופא מצניח (משפטים כה, טו), וכי"ב.
 168 ראה גם חז"ל רלא, ב. ואלף.
 גם לשונות נוספים, כמו "יעל משה אל הרה" (166)
 (משפטים כה, טו), וכי"ב.

כאשר יהודי נגש לעבדותו, אזי הגישה הראשונה היא — "וכי היאך אפשר לו לאדם לעלות במדום ולחזק בו"; כיצד יתכן שתהיה לאדם שייכות לשכינה, וכמילא לענינים שהם חכמה וציווי הקב"ה. והיינו, שצריך להתבונן בגודל הירידה ל"ברא עמלקתא" בהיותו נשמה בונה, וכסגנון המוסר — התבוננות בשפלות האדם (כלשון הרמ"א בהלכות תפלה¹⁸⁷), שעייז מתעוררת אצלו השאלה "וכי היאך אפשר לו לאדם לעלות כמרום כו".

וזהו גם מ"ש בתניא¹⁸⁸ ש"ראשית העבודה ועיקרה ושרשה" הוא ענין הקבלת עול, היינו, שמצד עצמו אינו שייך לשום ענינים, כי אם "כשור לעול וכחמור למשאוי"¹⁸⁹.

לח. אמנם, ענין זה (הגישה הראשונה "וכי היאך אפשר לו לאדם לעלות כמרום ולהדבק בו") הוא רק יסוד וראשית העבודה, ואח"כ צריך להיות נמשך בענינים של מעשים טובים כפועל.

ועל זה אומר בספרי — "הדבק בחכמים וכתלמידים":

מבואר בתניא¹⁹⁰ ש"ראשי אלפי ישראל" הם בחי' ראש ומוח — בדוגמת הראש שבגוף הגשמי שכל אברי הגוף מקבלים חיותם מהמחשבה הראש, ומקשרים אל המוח שבראש.

ולכן, ע"י הדבקות בתלמידי חכמים, ראשי אלפי ישראל, שהם בחי' ראש ומוח — נמשכת הדבקות בחי' אלקים מ"ראשיכם" עד ל"חוטב עציד ושואב מימיו"¹⁹¹; שנמצאים כברא עמלקתא, למטה מטה ביותר.

והענין בזה:

בפירוש החוה"מ "תלמיד חכם" מבאר רבינו הזקן¹⁹² שהוא מקבל (תלמיד) מכחי' החכמה, והרי חכמה ענינה הוא הביטול ד"אין עוד מלבדו"¹⁹³, "הוא לכדו הוא ואין זולתו"¹⁹⁴, כפי שמביא רבינו הזקן¹⁹⁵ בשם מורו הרב המגיד שי"ז היא מדרגת החכמה".

והרי זוהי מציאותו של נשיא בישראל — עליו נאמר¹⁹⁶ "אנכי עומד בין הוי' וכניכם גו' להגיד לכם את דבר ה' כי יראתם גו'", הממוצע

193 ראת' ת"א מג"א (בהוספות) קיט, ג.

194 ואחת' ד, לה.

195 בהגהה בתניא שבהערה 160.

196 ואחת' ד, ת.

189 א"ח טע"ח ס"א.

190 רפמ"א.

191 ע"י ת, ב.

192 ר"פ נצבים.

ועי' מצינו גם הענין ד"מרום" כפי שהוא למטה בעולם — כמ"ש¹⁸⁷ "מרום מראשון מקום מקדשנו", היינו, שביהמ"ק נקרא לא רק בשם "שמים", כמ"ש¹⁸⁸ "זוה שער השמים", אלא גם בשם "מרום". וזהו גם ענינו של המקדש שבפנימיות הלב דכאו"א מלשוראל, עליו נאמר¹⁸⁹ "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", "כתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד"¹⁸⁷.

לח. וזהו מ"ש בנוגע למתן-תורה "עלית למרום" דוקא:

אע"פ שתורה ענינה חכמה, "היא חכמתכם וכינתכם לעיני העמים"¹⁸², הרי ידוע דיוק רבינו הזקן¹⁸³ במאמר הזה¹⁸⁴ "אורייתא מחכמה נפקת", "נפקת" דייקא, היינו, שיציאתה היא מחכמה, אבל שרשה הוא למעלה מהחכמה, שזהו מ"ש¹⁸⁵ "ויהי קול מעל לרקיע", למעלה מבחי' רקיע ושמים — בחי' מרום.

ולכן, כאשר צריכים ליקח את התורה — לא מספיקה העלי' לשמים, אלא צריך להיות "עלית למרום" דוקא.

לח. אמנם, החידוש דמתן-תורה הוא לבטל את המציצה בין המעלה והמטה¹⁸⁶, שלכן תובעים מיהודי, שהתורה שלוקח עייז ש"עלית למרום" — תומשך למטה בהגוף הגשמי שנמצא ב"ברא עמלקתא"¹⁸⁷, ובשבילי ניתנה התורה שנקלחה מ"מרום", כדי לפעול שהגוף הגשמי יהי "מרכבה" לקדושה (כמבואר בתניא¹⁸⁸ כשיעורים דימים אל).

וזהו גם תוכן הצינוי "לדבקה בו", "ואתם הדבקים בהוי' אלקים חיים"¹⁸⁸ — שהחיות של יהודי שנמצא בעולם למטה יהי מצד היותו דבוק בשכינה.

ועל זה בא מאמר הספרי הנ"ל — לכאר בזה כמה ענינים, כדלקמן. לז, לכל לראש — "וכי היאך אפשר לו לאדם לעלות כמרום ולהדבק בו":

184 ח"י טב, א, פה, א, קכא, א, ח"ג

פא, א, קפב, א, רסא, א.

185 יחזקאל א, כה, וראה מאמרי אודי"י

נביאים ס"ח רלב ואילן.

186 ראה תחומא וראו טו, ועוד.

187 ע"פ לשון חז"ל — חגיגה ת, ב.

188 ואחת' ד, ד, וראה אבות דר"ג

ספלי"ד.

178 ירמ"י ת, יב.

179 ויצא כט, יד.

180 תרומה כה, ח.

181 ראה אלשך עה"פ, של"ה סט, א.

ועוד.

182 ואחת' ד, ג.

183 ראה תניא אמר"ק ס"ב, ובכ"מ וראה

גם ת"מ סה"מ טבת ע' רלה הערה 43, וש"נ.

כפי שמבאר ב"ק מו"ח אדמו"ר בעל הדפדפן²⁰⁰ שאמירת "מודה אני" היא קודם נטילת ידיים, בשעה שעדיין טומאה שרדית (שליכן צריכה להיות נטילת ידיים)²⁰¹, כיון ששום טומאה שבשולם אינה יכולה לפגוע ("אנדרדך") בהענין ד"מודה אני", שישנו בשלמות בפאנו"א מישואל באיזה מעמד ומצב שיהי, ומזה מוכן שענין זה הוא באופן ד"עלית למרום ונטלתה" סתם, אלא גם באופן ד"עשית מלחמה ונטלתה", שאז ניתוסף גם הענין ד"שבת שבי":

מכבאר בתניא²⁰² (מעץ חיים²⁰³) שהנשמה עצמה אינה צריכה תקון כלל, וירידה למטה היא כדי לתקן את הגוף ונפש הבהמית, ששרשם מקליפת נוגה, שיש שם ניצוצות קדושה הנמצאים בשבי, ולכן צריכה להיות העבודה ד"שבת שבי", להעלות את ניצוצות הקדושה מן השבי ולקשרם לשרשם ומקורם — האבוקה שממנו באו הניצוצות.

ועבודה זו נעשית באופן של מלחמה, כמאמרו²⁰⁴ "נהמא אפום חרכא לילול" — שזוהי המלחמה שצריך לעבור כאר"א מישראל, וטוב"ס "הקב"ה עוזרו" וכמילא "יכול ליו"ו²⁰⁵, שמנצח במלחמה ופועל את הענין ד"שבת שבי".

מ. וכאשר ישנו הענין ד"עלית למרום", ונטלים משם החילה הענייני שיכולים ליטול ללא מלחמה, ואח"כ גם העניינים שנטולים ע"י מלחמה, "שבת שבי" — איז נעשית הדביקות בהקב"ה:

ידוע המשל מכן מלך שהי בשבי ויצא מן השבי ושב ומתאחד עם אביו המלך, שזוהי שמהה גדולה ביותר²⁰⁶, שלא בערך לגבי שמהה המלך מצד בנו שגמצא עמו בתמידות.

וכיון ששמהה פורצת כל הגדירים²⁰⁷ — איז מתבטלים כל הגדרים שבין "קדושים וטהי" ל"כי קדוש אני"²⁰⁸, "קדושהי למעלה מקדושתכם"²⁰⁹,

206	סו"ש תשי"ג ע' 7 (נעתק ב"חיים	211	ראה סוכה ב, רע"ב. ושי"ג.
	יום"י יא שבט).	212	ראה תניא פל"א (מ, סעי' ואילך).
207	ראה קונטרס ענינה של חרות	וכבי"מ.	
208	פל"ז (מת, ב).	213	ראה בארוכה סו"מ חו"ג ס"ע רבג
209	שער כ"ז פ"א.	ואילך. ועוד.	
210	ראה חו"ג קפת"ב.	214	ויק"ד ספ"ד.

המחבר, היינו, שמקשר בין "מה הוא" ובין "אף אתה", לא באופן של הפסק ח"ו, אלא באופן של חיבור²¹⁰ — כיון שאינו מציאות בפני עצמו, אלא כל מציאות היא המציאות שגומנה, כך, שגם בהיותו נשמה בגוף בעולם דלמטה, הרי חייז הם חיים ורתינים, חיים דאיך-סוף.

ועל ידו נעשה כן גם אצל כל אלו הדבקים בו — "זרעו בחיים"²¹¹, "אם הדבקים בהי"י אלקיכם חיים כולכם חיים", בזמן ומקום דלמטה.

וענין זה נותן כח נוסף להמקשרים והולכים באורחותיו, שמהזיקים את ה"ציונות" פתוחים כדי לקבל את הנהגת-כח ולנצלה כפי רצון המשפיע — שיומשך גם בהמעשים שלהם, שמצד עצמם יכולים להיות טובים או לא טובים, שיהיו "מעשים טובים"²¹² כטוב האמיתי, וכדברי חז"ל במסכת קידושין²¹³ ש"טוב" אמיתי הוא לא רק "טוב לשמים", אלא גם "טוב לבריות"²¹⁴, וגם זה אינו מספיק עדיין, אלא צריך שיהי גם טוב העושה פירות²¹⁵, היינו, שפועל על הזולת עד שגם הוא עושה פירות, ואז המעשים הם "טובים".

לט. וממשיך כספרי, שעיי"ז "מעלה אני עליך כאילו עלית למרום ונטלתה". (ו) אפילו כאילו עשית מלחמה ונטלתה, וכה"א עלית למרום שבת שבי":

התחלת העבודה היא באמירת "מודה אני" — שהודאה זו היא על ענין שלמעלה מארץ (כירא עמיקתא), ולמעלה אפילו משמים ושמי השמים, שהיי הודאה היא על הפשטות של עצם הנשמה, הקשורה עם הפשטות של העצם דלמעלה²¹⁶, שזוהי"ע "שם שמים שגור כפי כל"²¹⁷, זקאי על עצמותו ומחותו יהי, כחורת רכינו הזקין²¹⁸ בענין דרשת חז"ל²¹⁹ על הפסוק²²⁰ "בכל קראנו אליך", "אליך ולא למדודתי" — שזוהי הודגא היחוד נעלית שב"מרום".

וענין זה הוא באופן שאין צורך במלחמה ("נטלת בשלום") —

197	ראה סו"ש חרות שלום ע' 158.	בהוספת סק"ח ואילך. ושי"ג.	
198	מ, א.	202	ראה תו"א י"ד א, ב. סו"ש חרפי"ט.
199	כולל גם הדיקן "בריות" — "בריות	ליש ע' 20. ושי"ג.	
	בעלמא" (כמבואר בתניא פל"ב), היינו, שאין	203	אז"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע'
	בזמן מעלה נוספת מלבד היותם נבואים של	קמד ואילך (נעתק ב"חיים יום" יא תשרי).	
	הקב"ה.	וראה בהמאמר פ"ז (לעיל ס"ע 39 ואילך).	
200	ראה קידושין שם.	204	ספרי — תובא בפרט של"ב פ"ב
201	ראה חת" שם טוב (הוצאת תשי"ט)	205	ואתחנן ר' ז.

בענין הדרכיקות — "ואתם הדבקים בהוי" אלקיכם" — מבואר במק"א²¹⁹ שאין זה כמו דבקות של שני ענינים נפרדים ח"ו, שהרי ע"י הדבקות נעשה ענין החיים, כהמשך הכתוב "ואתם הדבקים גוי חיים כולכם הייום", ואמיתית ענין החיים לא יכול להיות באופן של הפסק ח"ו ממקור החיים, כי אם כאשר נמצאים במקור החיים, ועד שגששים באופן ש"ישראל (ע"י אורייתא) וקוב"ה כולא חד²²⁰, שדחו אמיתית הענין ד"לדבקה בוי".

והתוצאה מזה בעבודה בפועל — שכאשר יהודי נמצא במעמד ומצב של דבקות בהשם, אזי אינו צריך להמתין לציווי מהקב"ה, אלא כל דבר שהוא רצון הבורא, נעשה אצלו כן בדרך ממילא, ואינו יכול להעשות באופן אחר.

מג. והענין בזה:

מבואר בשיעור היומי כתניא²²¹ בענין רמ"ח פיקודין שהם רמ"ח אברים דמלאכא, "כמו שאברי גוף האדם הם לכוש לנפשו וכטלים לגמרי אלי' מכל וכל, כי מיד שעולה ברצונו של אדם לפשוט ידו או רגלו, הן נשמעות לרצונו תיכף ומיד בלי שום צווי ואמירה להן וכלי שום שוה"י כלל, אלא כרגע ממש כשעלה ברצונו".

וכמו כן צריך להיות בקיום המצוות ועאכו"כ בלימוד התורה — שהגוף והבשר הגשמי, בשו המוח שבו מלוכש השכל (גם של נפש הבהמית) שמביין ומשיג הענין בחוזה, וכן היד המחלקת צדקה לעניים ורגלים המהלכות לדבר מצוה, הם בטלים לגמרי לרצון העליון, כמו מרכבה שבטלה לגמרי אל הרוכב עליה, ועד שגם ללא ציווי וללא שה"י מתנהגים מעצמם בהתאם לרצון העליון.

כלומר: אצל כל אדם, אפילו אינם-יהודים להכריז, בטלים אברי הגוף אל הדעות שבו,

וכיון שההיות שלו — "ואתם הדבקים בהוי" אלקיכם חיים גוי" — הוא נפש האלקית, הרי זה פועל על בשר הגשמי של הגוף שמתנהג בהתאם לרצון הנפש האלקית,

וכנוגע לנפש האלקית — אין זה רק מצד כח ההכנה וההשגה, ואין צריך על זה התכוונות צדדית — שהרי זוהי כל מציאותו וכל חיותו,

219) ראה לקו"ש ח"י ע' 62 הערה 56.

220) ראה זח"ג עג. א.

רש"ג.

שבוה מודגג החילוק ד'מעלה" ו"מטה", אבל כאשר מתבטלים כל הגדרים ויוצאים לגמרי מהגדרים של "מעלה" ו"מטה" — אזי נעשה הענין ד'לדבקה בוי", "ואתם הדבקים בהוי" אלקיכם חיים".

מא. ועפ"ז יובן גם הטעם שהציווי "לדבקה בוי" נמנה במנין המצוות:

הציווי "לדבקה בוי" הוא לכאורה ציווי כללי, שהרי פרטי הענינים שבאים כפועל-יוצא מהדבקות בתלמידי חכמים — "לישא בת תלמיד חכם ולהאכיל תלמידי חכמים ולתת להם עסק" — נכללים בכמה מצוות פרטיות, ואילו הדבקות כשלעצמה היא ציווי כללי.

ובפרט ע"פ מ"ש הרמב"ם²²² בטעם הציווי, "כדי שיגיע לנו להדמות במעשיהם ולהאמין האמיתיות מדבריהם" — הרי זה ציווי הקשור עם כללות התנהגה בדרך התורה והמצוה.

והטעם שאעפ"כ נמנה ציווי זה במנין המצוות הוא — ע"ד האמור לעיל בנוגע לציווי "והלכת בדרכיו" — כיון שיש בו נקודה מיוחדת ומפורטת בנוגע לכללות העבודה, שצריכה להיות באופן של דבקות, "לדבקה בוי", ע"י הדבקות בתלמידי חכמים, שע"ז נעשה הענין ד'עלית למרום", כתי' מרום שלמעלה גם משמים כוי, ו"מרום וקדוש אשכחן — ואת דכא ושפל רוח", כתי'ל בארוכה.

וכאשר "אתם הדבקים בהוי" אלקיכם", אזי "חיים כולכם היום" — "היום" דייקא, בזמן (ומקום) רלמטה, וכדשת חז"ל²²³ על הפסוק²²⁴ "אתם נצבים היום", כיום הזה שהוא קיים כוי ומאיר כוי היינו, שמבלי הבט על כל מה שעוברים, עומדים בחזק ובתוקף, "נצב מלך"²²⁵, וכאופן של אור וגילוי, היינו, שעומדים בגילוי ככל העצמות וביחד עם ההתפשטות (כלשון אגרת הקודש היודעה²²⁶).

* * *

מב. בהמשך²²⁸ להמדובר לעיל אודות הציווי "לדבקה בוי", להרבך בתלמידי חכמים — יש להוסיף ולכאר התוצאה מזה בהנוגע לפועל:

215) ראה תחומא נצבים א. פרש"י נצבים סח"ש תורת שלום ע' 246 ואילך.

כט, יב.

216) מליכ"ס כב, מת. בתשיחה המתנהגת דלעיל. ולשלימות הענין

217) אג"ק אדמו"ר מהרש"ב ח"א ע' רס. באה במהדורתו זו כל השחה בשלימותה,

רש"ע (נעתק ב"חיים יום" בתחלתו). וראה ע"פ סו"ס הקלטה.

שנתה' התפלה כדבעי בשלילמונה, העמיד רבי את ר' חייא וכו', ואת נתתיקמו מיד כל הענינים: "אמר משיב הרוח ונשיב זיקא וכו'".

וכיון שמספרים זאת לנו, הרי זה סימן ששמך מונה ואפס קצתו צריך להיות אצל כאר"א מישראל — שתפלתו תהי' באופן ד"אדני" שפתי תפתח²²⁹, כמבואר בארוכה בדרושי חסידות על פסוק זה²³⁰.

מה. ויש להוסיף, שענין זה — שיהודי צריך לעבוד עם גופו עד שיוכל לסמוך ולהעמיד על עצמו שכאשר דבר מסויים אינו מתקבל אצלו (ע"ע לייגט זיך ניט") הרי זה סימן שזוהו היפך התורה — הוא ביכלתו ואפשרויותו של כל אחד ואחד.

וכמשת"ל (סמ"ג) מהמבואר בתניא שהעבודה זקוקים המצוות צריכה להיות באופן של מרכבה — והרי ספר החניא, שנקרא "ספר של בינונים", מכאר ומודיע ומכריז ש"מדת הכינוי היא מדת כל אדם ואחר" כל אדם ימשיך²³¹, היינו, שכל אחד יכול להגיע לזה, להמשיך ולהמשיך על עצמו ענין זה.

וזהו גם מה שמספרים סיפורים הנ"ל מרובותינו נשיאינו — כדי שגם אצלנו יהי' מעין זה.

וכאם לזה ע"י הדביקות במלמדי חכמים — ראשי אלפי ישראל, רבותינו נשיאינו עד לכעל ההלולא, ע"י לימוד תורתו,

— שענין "לוקחים" את בעל התורה שהכניס את עצמותו בתורתו, וכדודע פגום כ"ק אדמו"ר (מהרש"ב)²³² "איך גיי אין הימל און די כתבים לאָן איד אַייך" (הנני הולך השמימה, ואת הכתבים אני משאיר לכם), והיינו, שב' ענינים אלו כאים כחדא מהחא, שגם כאשר הולך השמימה ונמצא במרום, יש לנו אותו ע"י ה"כתבים" — וע"י הלכה בדרךנו ואורחותינו אשר הורה לנו, כמבואר בארוכה באג"ק²³³.

מל. ועי"ז נעשה הענין ד"לדבקה כו'":

ע"ד שמצינו בלעז"ז שישנו הענין ד"הפושעים כי בגופא דמלכא"²³⁴

229 וראה לקו"ש חכ"ב ע' 24, חל"ב ע' 23, ויש"ע.
230 וראה תו"מ סו"ה סבת ט"ע ד ואל"ך, וראה גם תו"מ ח"ט ע' 305 ואל"ך, ויש"ע.
ובתוספתו שם.
231 תניא רפ"ד.
232 אג"ק אדמו"ר מהור"י ע"א קוג. קודם לסיפוי קל"א, א).
233 וראה לקו"ש חכ"ב ע' 24, חל"ב ע' 23, ויש"ע.
230 וראה תו"מ סו"ה סבת ט"ע ד ואל"ך, וראה גם תו"מ ח"ט ע' 305 ואל"ך, ויש"ע.
ובתוספתו שם.
231 תניא רפ"ד.
232 אג"ק אדמו"ר מהור"י ע"א קוג. קודם לסיפוי קל"א, א).

כיון שהי' נפש האלקית הם חיים ורוחניים, שהם אמורה יראה ואהבה, כי באמונה כתיב²³⁵ וצדיק באמונתו חי, וכיראה כתיב²³⁶ ויראת ה' לחיים, ובההבה כתיב²³⁷ ודוף צדקה וחסד ימצא חיים, והסד הוא אהבה (כמבואר באג"ק²³⁸).

וכפ"טיות יותר — יש חילוק בין תורה ומצוותי', כמבואר בתניא שבתורה הרי זה באופן ש"אורייתא וקוב"ה כוונתו חד", וילא מרכבה לבד", אלא שאפילו במצוות הרי זה צריך להיות ג"כ באופן שללא ציווי וללא שהי' נעשה הגוף וכבוד הגשמי ככחית מרכבה כו'.

מר. ענין זה מצינו גם בפועל — כידוע שהנהגתו של רבינו הזקן הייתה באופן שבדרך ממילא נעשו אצלו הענינים כפי שהם למעלה²³⁹.

ועד"ז ידוע הסיפור של בעל ההלולא²⁴⁰ שסיפר אודות אביו, כ"ק אדמו"ר (מהרש"ב) נ"ע, שכאשר נערכה אטיפה של גדולי ישראל בנוגע לעניני רבנות וכוונתו לעניני חינוך, אמר אדני' על ענין מסויים שאינו מתקבל אצלו ("ביי אים לייגט זיך ניט דער ענין"), ושאלו אחד מגדולי ישראל מחוגי הליטאים: הרב מליובאוויטש: האם על כך סומכים אתם ("אויף דערדיק שטעלט איר?"); והשיב לו אדני'ע: הנני סומך על זה ("איד שטעל אויף דעס"), והטביר, שבחתי הכנה להבר"מצוה פעל ועבר ("ער האָט דורכגעאַרבעט") עם הגוף, עם כל אבר — בנוגע להמצוות השייכות אליו כו'.

— עכשיו נעשה סדר שבונוגע לכל ענין יש צורך בראי' מדברי הגמרא, נגלה דתורה. וגם ענין זה מצינו בגמרא בפתגם קצר: "אנא מחזק טיב לראשי דכד היה מסי מודים הוא כרע מגרמ²⁴¹", כלומר, לא מדובר אודות הגשמה, אלא אודות הגוף, שמחזק טובה לראשו הגשמי על כך שמתחזקה מעצמו בעת אמירת מודים, היינו, שהגשמה אינה צריכה לחשוב ולהורות להגוף כיצד להתנהג; הוא יכול לחשוב אודות ענין אחר (כמבואר שם שחשבו אודות מלכות שלמעלה²⁴²), ואעפ"כ, מה נעשה עם הגוף הגשמי — "כרע מגרמי".

וכאופן כזה הוא אמיתית ענין התפלה — כמסופר בגמרא²⁴³ שכדי

221 חבקות ב. ד.
222 משל יט, כג.
223 שם י"ג, ב.
224 וראה סו"ה ש"ח תורת שלום ע' 13.
225 וראה סו"ה ש"ח תפ"ה ע' 91, ויש"ע.
226 וראה גם תו"מ חכ"ב ע' 270, ויש"ע.
227 ירושלמי שבהרד"ק 155.
228 וראה גם ירושלמי שם (בפיסקא שלפ"ו): "מאן עליל קומי מלכא כו'".
229 וראה סו"ה ש"ח תפ"ה ע' 91, ויש"ע.
230 וראה גם תו"מ חכ"ב ע' 270, ויש"ע.
231 וראה גם תו"מ חכ"ב ע' 270, ויש"ע.
232 וראה גם תו"מ חכ"ב ע' 270, ויש"ע.
233 וראה גם תו"מ חכ"ב ע' 270, ויש"ע.
234 וראה גם תו"מ חכ"ב ע' 270, ויש"ע.

הטעם שהלא תעשה כאן קודם לעשה — הרי זה לפי שהעדר קודם ליש, ורקובן קודם לצמיחה, ולפי ערך גודל הרקובן לפי ערך זה היא הצמיחה בוריעה ונטיעה.

והמצות עשה היא — "מזבח אדמה תעשה לי והבחת עליי את עולותיך ואת שלמתיך": "מזבח אדמה תעשה" — מזבח של ביטול תעשה את עצמך. "עולותיך" — העליות שלך, ו"שלמתיך" — השלמות שלך, תזבח על המזבח להיות עפר ואפר ממש.

עד כאן תורת אדמו"ר הזקן שחזר אותה כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההלולא.

ושאלו אצלו: כיון שישנו הענין ד"מזבח אדמה תעשה לי" — "אדמה", שמורה על ענין הביטול, ע"ד מ"שיש²⁴³ ונפשי כעפר לכל תהי", כאדמה שהכל דורסין עלי, וכה גופא "חובב (אדמה)", שמכטל איזה מצאיות שתהי' — מהו ענין זביחת העליות והשלמות?

והשיב כ"ק מו"ח אדמו"ר, שיתכן שהודי עומד באיור של ביטול, "מזבח אדמה", ואעפ"כ מצד "עולותיך" ו"שלמתיך" — העליות והשלמות שלו, שהם עליות אמיתיות ושליליות אמיתיות ע"פ תורה, היינו, שגמצא בדרגא נעלית בחומ"צ — נעשה אצלו ענין של מצאיות, מבלי הכט על כך שלפני"ז — או מצד ענינים אחרים — הי' במעמד ומצב ד"מזבח אדמה תעשה לי". ולכן, גם לאחר הענין ד"מזבח אדמה תעשה לי", צריך לפעול בעצמו שיוכל להיות "חובב עליי את עולותיך ואת שלמתיך".

[וזהו מעין האמור לעיל (בהאמא²⁴⁴) שגם כאשר שוללים את הענין ד"אשר חרפו אויביך הוי'²⁴⁵, הוי' דייקא, שפידושו שהוא מהוה כל ההויות²⁴⁶, ובמילא אין שום מצאיות בלעדו — יכולה להיות עדיין מצאיות ד'חרפו עקבות משיחך"²⁴⁵, ושתהי' קיריות כלומר החורה וקיום המצוות. וטעם הדבר — לפי שחטירה הדביקות ב"הוי' אלךך אש אוכלה הוא²⁴⁷, והחטורין בהדביקות גופא פועל שנעשית מצאיות של זולתן].

מט. ונקודת הענין כזה:

העדר קודם ליש, ורקובן קודם לצמיחה — כמ"שיש²⁴⁸ "הבאים ישרש

(243) נוסח "אלקי נצור" בתפלת העמידה ראה וחיג רת, סעי"ב. פודר ש"א (ברכות י"א, א). פ"ט. תניא ששהיה"א רפ"ד.
(244) פ"י (לעיל ע' 46 ואילך).
(245) תהלים פט, נב.
(246) תהלים פט, נב.
(247) תהלים פט, נב.
(248) (בשלח) טא, ג. ובכ"מ.

— כן הוא גם בצד הטוב, ומרובה מזה טובה ממדת פורעניות כמה פעמים ככה²⁴⁹ — שישנו הענין ד"הריני מעלה עליכם כאילו עשאוני²⁵⁰, היינו, שפועלים את ה"ציון קומה" שלמעלה, ומוסיפים כח בפמליא של מעלה²⁵¹, ע"י כללות העבודה דלימוד התורה וקיום המצוות כפי שנתבאר ב"גשמתא דאורייתא" שהיא פנימיות התורה, שמצד זה נעשה לימוד התורה וקיום המצוות באופן ד"מה הוא כו' אף אתה כו", היינו, להיותם "דרכי" של הקב"ה, שע"י נעשה אצלו הענין ד"הלכה" (כנ"ל).

ועי"ז — "חיים כולכם חיים", שנעשה "חיים" ו"אור" בכל עניני, ואפילו "לילה כיום יאיר"²⁵², שגם הענינים שהם בגשם ואפילו בחומר, נעשים אצלו במעמד ומצב ד"כיים יאיר".

וזהו ההכנה והכלי לגילוי המשיח וביאת המשיח ונאולה האמיתית והשלמה, שאז יקייים בכל העולם כולו דיעוד "לילה כיום יאיר".

* * * * *
מז. מאמר ד"ה באתי לגני.

מת. עומדים אתו במוצאי שבת שבין פרשת בשלח לפרשת יתרו, שוזהי הפרשה דמתן תורה.

ובענין זה²⁵³ ישנו סיפור (וכמו כל סיפור הרי זה גם הוראה) שסיפר בעל הדילולא²⁵⁴ אודות תורה אדמו"ר הזקן, וז"ל:

לאחרי קבלת התורה — הלא תעשה הראשון הוא "לא תעשון אתי כו"²⁵⁵, — כן הוא הלשון בהרשימה, וכנראה הי' כן גם בדבר, שלא נזכר המשך הכתוב "לא תעשון אתי" אלא כסף ואלהי זהב", אלא רק "לא תעשון אתי" —

והעשה הראשון הוא "מזבח אדמה תעשה לי והבחת עליי את עולותיך ואת שלמתיך"²⁵⁶.

(239) ראה יומא עו, א. תשי"ג.
(240) ראה ויק"ר פל"ה, ז. וזח"ג קיג. ע' 98 ואילך (משיחה זו).
(241) סח"ש תר"ס ס"ע 337 ואילך.
(242) ראה גם תו"מ חיי"ד ע' 131. ושיע.
(243) ראה איכ"י פ"א, לג.
(244) תהלים קל"ט, יב.
(245) ראה יומא עו, א. תשי"ג.
(246) ראה ויק"ר פל"ה, ז. וזח"ג קיג. ע' 98 ואילך (משיחה זו).
(247) סח"ש תר"ס ס"ע 337 ואילך.
(248) ראה גם תו"מ חיי"ד ע' 131. ושיע.
(249) תהלים קל"ט, יב.
(250) ראה איכ"י פ"א, לג.
(251) תהלים קל"ט, יב.
(252) ראה יומא עו, א. תשי"ג.
(253) ראה ויק"ר פל"ה, ז. וזח"ג קיג. ע' 98 ואילך (משיחה זו).
(254) סח"ש תר"ס ס"ע 337 ואילך.
(255) ראה גם תו"מ חיי"ד ע' 131. ושיע.
(256) ראה איכ"י פ"א, לג.